

SUSTENABILITATEA ORGANIZAȚIILOR SOCIETĂȚII CIVILE: 3,8

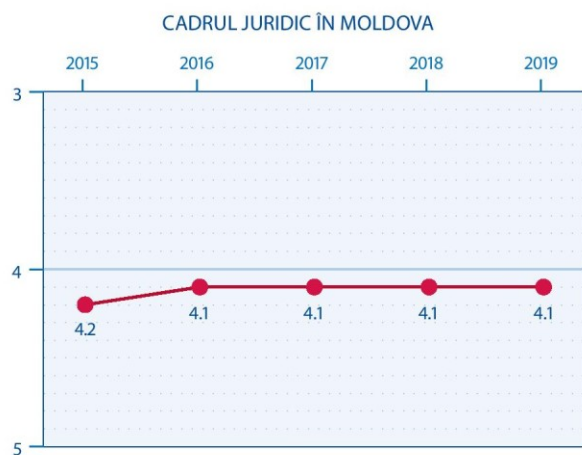
La 24 februarie 2019 au avut loc alegeri parlamentare în Moldova. Pentru prima dată, alegerile au fost organizate în baza unui sistem electoral mixt în care cincizeci de deputați au fost aleși pe liste de partid, iar alți cincizeci și unu de deputați au fost aleși în baza circumscripțiilor uninominale. După alegeri, au urmat trei luni de negocieri pentru a forma o coaliție de guvernare. Negocierile s-au încheiat la 8 iunie 2019, când Partidul Socialiștilor și blocul politic pro-european ACUM au convenit asupra constituirii unui guvern nou. Partidul Democrat din Moldova (PDM), care era la conducerea țării în perioada negocierilor, a refuzat inițial să recunoască noul guvern, fiind susținut ulterior și de Curtea Constituțională. După o perioadă de instabilitate și incertitudine, la 14 iunie, PDM a acceptat noul guvern, iar Curtea Constituțională și-a revizuit propriile decizii. Guvernul de coaliție și-a exercitat atribuțiile până la data de 12 noiembrie, dată la care a fost demis printr-o moțiune de cenzură. Un guvern nou a fost constituit cu susținerea Partidului Socialiștilor și PDM. Pe parcursul anului, OSC-urile au monitorizat constant alegerile și activitatea celor trei guverne.

În pofida acestui context turbulent, sustenabilitatea generală a OSC-urilor a rămas neschimbată în 2019. Trei dimensiuni ale sustenabilității — viabilitatea financiară, prestarea serviciilor și infrastructura sectorială — au înregistrat îmbunătățiri. Unii donatori externi și-au majorat finanțările, acestea fiind direcționate masiv în afara capitalei. Portofoliul serviciilor oferite de OSC-uri s-a diversificat și calitatea acestora a crescut. Infrastructura ce susține sectorul a fost consolidată odată cu creșterea capacității OSC-urilor mai dezvoltate de acordare a granturilor la nivel local. Cadrul juridic, capacitatea organizațională, advocacy și imaginea publică a sectorului nu s-au schimbat semnificativ în 2019.

Numărul exact al OSC-urilor înregistrate în Moldova nu este cunoscut. Conform Registrului de Stat al Organizațiilor Necomerciale publicat de Agenția Servicii Publice (ASP), în decembrie 2019 erau înregistrate 13.518 organizații necomerciale. Dintre acestea, 12.404 pot fi considerate OSC-uri conform definiției din Indexul Sustenabilității OSC. Majoritatea (9.655) sunt asociații obștești. Restul OSC-urilor sunt înregistrate sub formă de culte religioase, fundații, instituții private, asociații patronale, uniuni ale persoanelor juridice, publicații periodice, sindicate și entități înregistrate sub alte forme, inclusiv reprezentanțe locale ale organizațiilor nonprofit internaționale, asociații ale utilizatorilor de apă și altele. În 2019 au fost înregistrate 477 de OSC-uri noi. Potrivit reprezentanților ASP, Registrul de Stat al Organizațiilor Necomerciale oferă date incomplete, din cauza inexactităților în informația transmisă de autoritățile publice locale (APL), care până în 2018 erau responsabile de înregistrarea OSC-urilor locale, ulterior această responsabilitate fiind preluată de ASP. Biroul Național de Statistică a indicat că, în 2019, doar 26% din OSC-urile înregistrate au depus rapoarte financiare privind situația din 2018. Deoarece toate OSC-urile sunt obligate prin lege să prezinte rapoarte financiare anuale, acesta poate fi considerat un indicator al OSC-urilor active.

OSC-urile din regiunea transnistreană, o unitate teritorială separatistă din estul Moldovei, continuă să funcționeze într-un mediu ostil. Legea cu privire la organizațiile neguvernamentale (ONG), care a intrat în vigoare în luna mai 2018, pune activitatea OSC-urilor sub control semnificativ și interzice OSC-urilor, care primesc finanțare din afară, să se implice în așa-numita activitate politică, care este definită pe larg și include în această categorie protestele, interpretarea legilor și critici la adresa acțiunilor guvernului. Amendamentele adoptate în noiembrie 2018 obligă OSC-urile să raporteze structurilor fiscale din Tiraspol informații despre volumul finanțărilor pe care le primesc, precum și despre programele și activitățile pe care planifică să le implementeze în regiune. Încălțările acestor prevederi legale pot duce la sancțiuni dure sau chiar la dizolvarea organizației. OSC-urile din regiunea transnistreană sunt supuse și altor forme de represiuni, inclusiv interdicțiilor de a călători pentru organizațiile care militează pentru apărarea drepturilor omului, intimidărilor din partea reprezentanților Serviciului local de Securitate (MGB) și riscurilor de intentare a dosarelor penale. De asemenea, OSC-urile din regiune continuă să fie victimele unor retorici negative, care le afectează imaginea publică. În 2019, instituțiile media „oficiale” ale administrației de facto de la Tiraspol au difuzat și publicat câteva articole și reportaje ce denigrau OSC-urile. Potrivit datelor prezentate de auto-proclamatul Minister al Justiției din regiunea transnistreană, în decembrie 2019 erau înregistrate 2.479 OSC-uri, dintre care 10 erau partide politice, iar 15 erau reprezentanțe teritoriale ale acestor partide; doar aproximativ 100 de OSC-uri sunt considerate active. În Unitatea Teritorială Autonomă Găgăuzia (UTA Găgăuzia), sunt înregistrate aproximativ 500 de OSC-uri, dintre care doar câteva zeci se estimează ca fiind active.

CADRUL JURIDIC: 4.1

Cadrul juridic ce reglementează domeniul OSC-urilor nu s-a schimbat semnificativ în anul 2019. Pe parcursul anului, Parlamentul nu a făcut modificări la Legea cu privire la organizațiile necomerciale, care în mai 2018 a fost aprobată în prima lectură. Legea a fost în proces de elaborare timp de câțiva ani, cu contribuții substanțiale din partea OSC. Acest document ar trebui să limiteze ingerința arbitrară a autorităților în activitatea organizațiilor nonprofit, să precizeze termenii și condițiile de înregistrare a OSC-urilor, să anuleze restricțiile arbitrară privind finanțarea străină și să definească modalitățile de implicare a OSC-urilor în activități politice. Noua lege urmează să reglementeze asociațiile obștești, instituțiile private și fundațiile. Până la adoptarea acesteia, asociațiile obștești sunt în continuare

reglementate de Legea cu privire la asociațiile obștești din 1996, fundațiile sunt reglementate de Legea cu privire la fundații din 1999, iar instituțiile private sunt reglementate de Codul Civil.

Un nou Cod Civil a intrat în vigoare în luna martie 2019. Unele lacune legislative au afectat activitatea OSC-urilor. Versiunea modernizată a Codului Civil nu menționează uniunile de persoane juridice, o formă răspândită de asociere a persoanelor juridice cu scop lucrativ. Ca rezultat, uniunile de persoane juridice nu mai pot fi înregistrate, fiind constrânse, până la adoptarea noii Legi cu privire la organizațiile necomerciale, să se înregistreze ca asociații patronale. Uniunile de persoane juridice înregistrate până în luna martie 2019 continuă să activeze fără a fi afectate de noile prevederi.

Modalitatea de înregistrare a OSC-urilor nu s-a schimbat în 2019. Asociațiile obștești continuă să se înregistreze la oficiile teritoriale ale ASP, cunoscute și drept centre multifuncționale. Totuși, pentru înregistrarea altor forme de OSC-uri, precum fundații sau instituții private, solicitanții trebuie să depună documentele la centrul multifuncțional din Chișinău sau să aștepte ca reprezentanții oficiilor teritoriale să expedieze documentele la oficiul din Chișinău. Chiar dacă înregistrarea trebuie să fie finalizată în decurs de cincisprezece zile, sistemul existent de comunicare poate să întârzie procesul de înregistrare.

La sfârșitul anului 2019, Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) a creat un grup de lucru pentru a susține elaborarea unei legi speciale ce va reglementa activitatea Grupurilor de Acțiune Locală (GAL), parteneriatele dintre OSC-uri, companii și APL, care elaborează strategii de dezvoltare locală a comunităților, apoi accesează fonduri pentru a le implementa. Noua lege ar permite înregistrarea oficială a GAL-urilor în conformitate cu practica Uniunii Europene (UE).

Unii reprezentanți ai OSC-urilor au fost hărțuiți de către autorități în 2019. În luna iunie, RISE Moldova a publicat un reportaj, care demonstrează că în ultimii doi ani autoritățile au interceptat telefoanele a peste cincizeci de persoane, inclusiv reprezentanți ai societății civile. În unele cazuri, informația colectată a fost diseminată de către persoane necunoscute și utilizată de unele grupuri politice pentru a acuza reprezentanții societății civile că acționează în coordonare cu alte grupuri politice. Un alt exemplu de hărțuire a avut loc în februarie, atunci când poliția din Orhei a arestat și amendat trei membri ai comunității Occupy Guguță pentru plasarea unui banner pe clădirea Primăriei Orhei cu un conținut critic în adresa primarului Ilan Șor.

Prevederile fiscale pentru OSC-uri nu s-au schimbat în 2019. OSC pot fi scutite de impozitul pe venit dacă îndeplinesc cerințele specificate în Codul Fiscal. În plus, unele proiecte implementate de OSC-uri sunt scutite de taxa pe valoare adăugată (TVA). În aprilie, Platforma pentru Dezvoltarea și Promovarea Filantropiei din Republica Moldova a prezentat autorităților un set de propuneri pentru modificarea legislației în domeniul filantropiei și sponsorizării. Propunerile urmăresc simplificarea mecanismului existent, prin intermediul căruia autoritățile fiscale confirmă donațiile corporative și introducerea altor ajustări care ar stimula donațiile corporative către OSC-uri. Propunerile urmează să fie discutate și aprobate în 2020.

Conform Articolului 30 din Legea cu privire la asociațiile obștești, OSC-ul poate obține statutul de utilitate publică dacă a fost înregistrat ca asociație obștească și a activat mai mult de un an; obiectivele sale statutare se încadrează în activități de utilitate publică; și nu există conflicte de interes între OSC și beneficiarii activităților de utilitate publică. Deoarece acest statut nu oferă multe beneficii, puține OSC-uri îl obțin. În 2019, de exemplu, doar șaisprezece OSC-uri au obținut pentru prima dată statutul de utilitate publică.

Persoanele fizice pot direcționa 2% din impozitul lor pe venit unui OSC acreditat. Din cauza reformelor fiscale din octombrie 2018, care au introdus un impozit pe venit unic de 12%, mijloacele financiare acumulate prin intermediul acestui mecanism ar putea scădea pe măsură ce se va reduce impozitul pe venit al persoanei fizice.

Cadrul juridic existent permite OSC-urilor să acceseze fonduri atât din surse publice, cât și private. OSC-urile pot obține mijloace financiare din activitățile economice statutare, antreprenoriatul social și prestarea serviciilor sociale către autoritățile publice centrale și locale. În rezultatul unui studiu prezentat în 2018 de Institutum Virtutes Civilis Association privind finanțarea directă a OSC-urilor de către stat, în decembrie 2019 a fost organizată o ședință comună între reprezentanții Cancelariei de Stat și societatea civilă. La ședință, participanții au discutat posibilitatea elaborării unui regulament pentru a standardiza condițiile și procedurile de finanțare a proiectelor OSC-urilor din bugetul public.

În afara Chișinăului, OSC-urile pot obține consiliere juridică de la organizații locale precum Clinica Juridică Universitară din Bălți, Caroma Nord, Contact Cahul și alte organizații. Capacitatea juridică în raioane continuă să fie mai scăzută decât în capitală. Cu toate acestea, pe măsura majorării finanțării externe a OSC-urilor din regiuni în 2019, a crescut și capacitatea acestora de a acorda consiliere juridică primară în raioane.

CAPACITATEA ORGANIZAȚIONALĂ: 3.6

Capacitatea organizațională a OSC-urilor nu s-a schimbat substanțial în 2019.

Marea majoritate a OSC-urilor din Moldova continuă să întâmpine dificultăți în identificarea și dezvoltarea relațiilor cu constituenții lor. Din cauza dependenței înalte de finanțarea donatorilor, OSC-urile se axează preponderent pe scrierea propunerilor de proiect și raportare către finanțatori și alocă mai puțin timp comunicării cu constituenții și grupurile din care fac parte. Cu toate acestea, în ultimii doi ani, o parte din OSC-uri se concentrează pe consolidarea relațiilor cu constituenții lor pentru a convinge oamenii să le direcționeze 2% din impozitul lor pe

venit. În 2019, 34.066 contribuabili au susținut OSC-urile prin Mecanismul 2%, ceea ce constituie o majorare cu 20% față de anul precedent.

Mulți locuitori din localitățile rurale fie au creat grupuri noi de inițiativă, fie s-au implicat mai activ în activitățile existente ale OSC-urilor pentru a colecta fonduri pentru proiecte comunitare. De exemplu, în cadrul programului "Incubatorul" implementat de Programul Națiunilor Unite pentru Dezvoltare (PNUD) Moldova și guvernul Elveției, au fost create grupuri de inițiativă în douăzeci și opt de localități pentru a identifica și soluționa problemele din comunitățile lor. De asemenea, sunt în proces de dezvoltare grupurile informale online cu conexiuni strânse cu membrii lor, precum Părinți Solidari, Ask a Mom și Save Chișinău.

OSC-urile înregistrate oficial sunt obligate să-și indice scopurile statutare în documentele de constituire. În general, OSC-urile încearcă să-și urmeze misiunile și obiectivele statutare, dar, în multe cazuri, disponibilitatea finanțării donatorilor le dictează direcția de activitate. De exemplu, în ultimii doi ani, majorarea finanțării pentru dezvoltarea competențelor mediatice în rândul cetățenilor a determinat multe OSC-uri să se concentreze asupra acestui domeniu chiar dacă ele au avut anterior alte priorități.

Practicile de planificare strategică nu s-au schimbat substanțial în 2019. O parte din OSC-uri au continuat pe parcursul anului să își dezvolte planuri de dezvoltare strategică, în special cu suportul donatorilor în timp ce majoritatea OSC-urilor nu consideră relevant realizarea unui astfel de proces din cauza instabilității finanțării. În multe cazuri, inițiativele informale sunt mult mai consecvente în urmărirea obiectivelor lor strategice decât OSC oficiale.

Legea cu privire la asociațiile obștești nu interzice membrilor organului permanent de conducere al unui OSC să fie și angajați, cu excepția organizațiilor cu statut de utilitate publică. Chiar dacă astfel OSC-urile au o flexibilitate mai mare în a-și determina structurile interne de management, acest lucru permite și apariția unor conflicte interne de interes. Aceasta este o problemă, în special, pentru organizațiile mici, care frecvent angajează în proiecte membrii din consiliile de administrație. Un număr tot mai mare de OSC-uri elaborează politici și proceduri privind procesele lor interne, dar aceste documente sunt rareori respectate.

Chiar dacă Moldova se confruntă cu exodul în masă al populației, care afectează angajații din toate sectoarele, OSC-urile mari atrag mai ușor specialiști, deoarece pot oferi adesea salarii mai competitive decât cele din sectorul public sau privat. Pe de altă parte, OSC-urile mici, în special, cele din localitățile rurale, nu sunt în stare să ofere salarii mari și, ca rezultat, duc lipsă de personal calificat. Adesea, angajații din cadrul OSC-urilor locale au alte funcții primare, iar implicarea lor în activitatea OSC-ului le oferă venituri suplimentare.

Multe OSC-uri se bazează pe voluntari pentru realizarea activităților. În 2019, 173 de entități au avut statut de instituție gazdă a activității de voluntariat, ceea ce le permite să elibereze certificate de voluntariat, documente recunoscute la nivel național, care atestă experiența de voluntariat. În total, în 2019 au fost eliberate 353 de certificate de voluntariat, puțin mai mult decât numărul de certificate eliberate în 2018 (312). Conform Indexului Mondial al Filantropiei publicat de Charities Aid Foundation în 2019, în ultimii zece ani, în medie 16% din moldovenii au făcut voluntariat, ceea ce plasează țara pe locul 72 din 126. Voluntariatul în Moldova continuă să fie asociat, preponderent, cu tinerii, chiar dacă sunt create tot mai multe programe și platforme pentru a implica în activități de voluntariat persoanele în vârstă. În decembrie 2019, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale, cu suportul tehnic și financiar a UNDESA și UNFPA în parteneriat cu Consiliul Național pentru Prevenirea și Eliminarea Discriminării a lansat Programul de voluntariat pentru bunicii din Moldova pentru a spori participarea vârstnicilor în viața socială și economică. În luna iunie, la Tiraspol a avut loc Conferința Internațională "Participarea civică și voluntariatul bazate pe relația între generații" cu participarea reprezentanților din Belarus, Ucraina, România și Moldova, inclusiv regiunea transnistreană.

Majoritatea OSC-urilor din localitățile rurale nu-și pot permite să plătească pentru chiria birourilor și activează, în schimb, în spațiile disponibile din cadrul primăriilor, școlilor și altor instituții publice. În capitală și alte orașe mari, OSC-urile au condiții tehnice mai bune datorită existenței centrelor de resurse, precum și capacității OSC-urilor de a colecta mai multe fonduri. Banii colectați prin intermediul Mecanismului 2% servesc ca sursă importantă de finanțare pentru dotarea tehnică a OSC-urilor, deoarece unele din aceste fonduri pot fi utilizate pentru necesități organizaționale. De exemplu, Asociația Femeia și Copilul – Protecție și Sprijin a finanțat parțial achiziționarea unui spațiu fizic cu resursele colectate prin intermediul acestui mecanism.

VIABILITATEA FINANCIARĂ: 4.3

Situația financiară a OSC-urilor s-a îmbunătățit ușor în 2019, în mare parte, datorită creșterii finanțării din partea organizațiilor internaționale. În același timp, a continuat să se dezvolte antreprenoriatul social și crowdfunding. Potrivit datelor Biroului Național de Statistică, cele 2.223 de OSC-uri care au depus rapoarte financiare în 2019, au raportat venituri totale de aproximativ 175 milioane dolari în 2018, cu aproximativ 16 milioane dolari mai mult decât în 2017.

Marea majoritate a veniturilor în sector continuă să provină de la donatori externi. Potrivit Raportului CSO Meter prezentat în 2019 de Asociația Promo-LEX, în 2017-2018, 75% din organizațiile monitorizate au raportat că au primit finanțare din exterior. Alte surse de venit raportate de OSC-urile participante la acest studiu

au fost donațiile de la persoane fizice (36%), mecanismul de desemnare procentuală (41%), cotizațiile de membru (30%), finanțarea de la bugetul public (20%), suport din partea agenților economici (20%) și activitățile economice (21%).

OSC-urile pot primi bani direct din bugetul public prin granturi, subvenții și contracte de prestare a serviciilor. Ministerul Educației, Culturii și Cercetării este autoritatea publică centrală, care acordă cele mai mari granturi pentru OSC-uri. În 2019, acesta a acordat 395.000 dolari sub formă de granturi pentru douăzeci și șase de OSC-uri de tineret, pentru proiecte orientate spre participarea tinerilor, servicii adresate acestora și oportunități economice pentru tineri, precum și pentru consolidarea sectorului de tineret, ceea ce reprezintă o creștere cu aproximativ 50.000 dolari față de 2018. În 2019, același minister a acordat 204.500 dolari sub formă de granturi pentru optzeci și unu de OSC-uri din domeniul culturii, cu aproximativ 32.000 dolari mai puțin decât în 2018. Alte autorități publice centrale, care acordă finanțare OSC-urilor sunt MADRM, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale și Biroul Relații cu Diaspora din cadrul Cancelariei de Stat.

În 2019, pentru al treilea an consecutiv, persoanele fizice au avut dreptul să redirectioneze 2% din impozitul lor pe venit către un OSC acreditat. Veniturile colectate în 2019 prin acest mecanism au ajuns la 7,6 milioane lei (aproximativ 434.000 dolari), ceea ce constituie o creștere de 37% față de 2018. În total, în 2019 au fost acreditate 732 OSC-uri pentru a primi finanțare prin acest mecanism, ceea ce reprezintă o creștere cu 138 comparativ cu 2018. Cu toate acestea, 23% din suma totală direcționată către OSC în 2019 a ajuns la Asociația Veteranilor și Pensionarilor a Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova, care a fost cel mai mare beneficiar în ultimii trei ani. Atât această organizație, cât și altele din capul listei au legături directe cu autoritățile de stat sau companiile comerciale ce au un număr mare de angajați. Acest lucru poate indica că angajatorii și-au influențat angajații să direcționeze 2% din impozitele lor către OSC-urile afiliate, ceea ce poate duce la discreditația Mecanismului 2%.

OSC-urile continuă să colecteze bani prin intermediul mecanismelor de crowdfunding, în special, pentru proiectele comunitare. Platformele naționale principale sunt Sprijina.md și Caritate.md (care este axată, în mare parte, pe colectarea banilor pentru cauze legate de sănătate). PNUD Moldova a folosit activ în ultimii ani platformele naționale de crowdfunding precum Sprijina.md și Guvern24 în cadrul proiectelor sale. În perioada 2015-2018,

PNUD și-a ajutat beneficiarii să dezvolte cincizeci și cinci de campanii de crowdfunding, unde peste 10.000 de oameni au donat aproximativ 166.500 dolari.

Filantropia corporativă continuă să fie modestă. În 2019, Centrul CONTACT a organizat patru ședințe regionale între OSC-uri și companiile locale pentru a promova conceptul filantropiei corporative.

UE și USAID continuă să fie printre cei mai mari donatori externi pentru OSC-urile din Moldova. În 2019, UE și-a majorat semnificativ finanțarea pentru OSC-uri. Pe parcursul anului, UE a inițiat patru proiecte pentru dezvoltarea societății civile din Moldova cu bugete totale de aproximativ 11 milioane de EURO, comparativ cu 2018, când a fost lansat un singur proiect cu un buget de 2,1 milioane de EURO. USAID a alocat 15 milioane de dolari pentru proiecte în domeniul guvernării și societății civile în 2019, în creștere de la 12 milioane dolari în 2018. Un alt donator major este Agenția Suedeză pentru Dezvoltare și Cooperare Internațională (SIDA), care a alocat 3,2 milioane dolari pentru a susține nouăsprezece OSC-uri în 2019.

OSC-urile își generează tot mai mult resurse proprii, atât prin activități economice statutare, cât și prin antreprenoriat social. Cele nouă întreprinderi sociale selectate în 2018 de Fundația Est-Europeană au început deja să obțină rezultate. Asociația Copiilor Surzi din Moldova, de exemplu, a început să vândă miere de la cincizeci de familii de albine pe care le-a procurat în cadrul proiectului.

Un număr limitat de OSC-uri dispun de sisteme solide de management financiar. Capacitățile financiare ale OSC-urilor locale sau regionale sunt deosebit de limitate. Proiectele de consolidare a capacităților finanțate de donatori abordează adesea managementul financiar și durabilitatea financiară. De exemplu, proiectul finanțat de USAID „Mass-media în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova” (MEDIA-M) implementat de Internews, pune accent puternic pe elaborarea politicilor și procedurilor financiare pentru beneficiarii săi.

ADVOCACY: 3.1

În anul 2019, OSC-urile nu au atins rezultate majore în domeniul de advocacy, în mare parte aceasta datorându-se schimbărilor frecvente de guverne pe parcursul anului. În loc să promoveze propriile lor inițiative, OSC-urile și-au concentrat atenția asupra programelor propuse de guvern. De exemplu, programul guvernului Ion Chicu, care a ajuns la putere în noiembrie, a pledat pentru „consolidarea rolului de „watchdog” al organizațiilor societății civile și interzicerea implicării lor în activități de natură politică. OSC-urile au reacționat la aceasta cu mare îngrijorare, îndeosebi din cauza tentativelor guvernelor anterioare de a limita participarea OSC-urilor în activități legate de susținerea politicilor publice.

Potrivit Raportului CSO Meter, 68% din respondenți au participat la procese de luare a deciziilor la nivel național și 59% au participat la procese de luare a deciziilor la nivel local. 75% din cei ce au participat în aceste procese le-au considerat dificile sau foarte dificile. Mai mult decât atât, 63% din respondenți au remarcat faptul că autoritățile publice nu au furnizat un feedback la propunerile acestora, iar 47% au afirmat că contribuțiile acestora nu au fost reflectate în versiunile finale ale documentelor de politici.

Continuă să fie elaborate unele mecanisme oficiale pentru asigurarea participării OSC-urilor în procesul de luare a deciziilor. În anul 2018 a fost creată o subdiviziune în cadrul Cancelariei de Stat pentru a asigura cooperarea cu societatea civilă. În anul 2019, o persoană a fost angajată în cadrul subdiviziunii pentru a promova cooperarea cu societatea civilă. În decembrie, în Parlament a fost creată o platformă de consultare pentru reprezentanții societății civile ce va contribui la elaborarea, adoptarea, monitorizarea și evaluarea tuturor legilor și deciziilor.

Consiliul ONG rămâne a fi principala structură reprezentativă a OSC-urilor în Moldova. Monitorizarea legilor cu impact asupra OSC-urilor, facilitarea colaborării între OSC-uri și autorități și creșterea nivelului de transparență și

vizibilitate al sectorului non-guvernamental sunt printre obiectivele principale ale acestuia. Deși Consiliul ONG se întrunește în cadrul unor adunări generale o dată la fiecare doi ani, un consiliu ales se întrunește aproape lunar.

Consiliul Național pentru Participare (CNP) are misiunea de a promova participarea OSC-urilor în luarea deciziilor. În aprilie, toți membrii CNP și-au finalizat mandatul, dar, cu toate acestea, în decursul anului nu au fost organizate alte alegeri pentru noii membri. Cancelaria de Stat a elaborat un set de propuneri pentru a crește eficacitatea acestei structuri, printre care excluderea reprezentanților sectorului privat, includerea unor sarcini suplimentare precum elaborarea rapoartelor alternative cu privire la implementarea programelor guvernamentale și acordarea președintelui CNP dreptul de a participa la ședințele secretarilor de stat. Totuși, din cauza instabilității politice, nu s-au efectuat pași concreți pentru a adopta această inițiativă.

Unele OSC-uri consideră că CNP nu trebuie să existe, din cauza riscului ca guvernul ar putea să trateze CNP ca și singura organizație participativă în politicile publice și astfel vor exclude OSC-urile individuale cu competențe în diferite domenii. Mai mult decât atât, întrucât CNP nu are capacitatea să reacționeze la fiecare politică și decizie publică, unele OSC-uri consideră că este mult mai important ca OSC-urile individuale să ia inițiativa și să desfășoare activități de advocacy în domeniile lor de competență.

Ca rezultat a eforturilor de advocacy ce au început în anul 2017, Solidarity Fund PL în Moldova împreună cu alte OSC-uri au introdus cu succes conceptul LEADER pe agenda publică – o metodă UE pentru sprijinul dezvoltării locale în vederea revitalizării regiunilor rurale și crearea locurilor de muncă. La sfârșitul anului 2019, Parlamentul a votat în primă lectură o serie de amendamente care permit APL-urilor să devină fondatori ai GAL-urilor (grupuri de acțiune locală) alături de sectorul civic și antreprenorial și alocarea până la 5% din Fondul Național de Dezvoltare a Agriculturii pentru aceste organizații.

OSC-uri precum Promo-Lex, ADEPT și Asociația Presei Independente au monitorizat activ candidații și acoperirea mediatică a campaniilor în perioada alegerilor parlamentare din februarie și a alegerilor locale din luna martie. Coaliția Civică pentru Alegeri Libere și Corecte, o platformă formată din 35 de OSC-uri, la rândul ei a jucat un rol important în monitorizarea procesului electoral și a comportamentului mass-media, cât și în sprijinirea eforturilor de advocacy pentru alegeri incluzive. Unele iregularități minore au fost identificate în perioada desfășurării alegerilor preliminare, dar ele nu au avut un impact semnificativ asupra rezultatelor finale ale alegerilor. În luna februarie, RISE Moldova a lansat o platformă cu profiluri ale figurilor politice, inclusiv candidați politici, cu informații despre legăturile lor, activele deținute, alte informații relevante.

Începând cu anul 2018, APL-urile au fost obligate să includă în Registrul de Stat al Actelor Locale toate deciziile consiliilor locale și raionale, ordinele primarilor și președinților raioanelor, actele pretorilor, cât și alte acte. Astfel, fiecare cetățean are posibilitatea să monitorizeze activitatea autorităților publice locale. Până la sfârșitul anului 2019, aproape 295.338 de documente au fost publicate.

OSC-urile nu au reușit să desfășoare activități de advocacy în decursul anului pentru proiectul de lege cu privire la organizațiile necomerciale, ce a trecut de prima lectură în luna mai 2018. Unele OSC-uri și-au exprimat îngrijorarea cu privire la faptul că amendamentele negative pot fi inserate în lege pe ultima sută de metri fără nicio consultare.

PRESTAREA SERVICIILOR: 4.1

Componenta de prestare a serviciilor de către OSC-uri s-a îmbunătățit ușor în anul 2019. Un număr tot mai mare de OSC-uri, în special asociațiile cu beneficiu mutual, și-au diversificat serviciile pe parcursul anului. De exemplu, Asociația Națională a Apicultorilor din Republica Moldova a primit acreditare de la Ministerul Agriculturii, Dezvoltării Regionale și Mediului (MADRM) pentru a organiza cursuri de formare pentru apicultori și pentru a elibera certificate de pregătire recunoscute de instituțiile publice. Prestând astfel de servicii către membrii săi, multe organizații și-au crescut considerabil veniturile comparativ cu perioadele anterioare.

OSC-urile continuă să ofere servicii în domenii precum educație, antreprenoriat, asistență juridică, dezvoltare instituțională, asistență pentru persoanele cu dizabilități și asistență medicală la domiciliu. Serviciile prestate de OSC-uri corespund necesităților beneficiarilor și sunt oferite fără vreo discriminare către aceștia. Pentru a determina nevoile beneficiarilor, OSC-urile, de obicei, se adresează direct către aceștia, sau realizează sondaje, analize sau alte tipuri de studii în domeniu. În plus, OSC-urile au acces la alte studii care evaluează nevoile comunității. Un exemplu în acest sens este „Studiul de tip baseline privind serviciile sociale pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psiho-sociale și copiii din grupurile vulnerabile”, care a fost publicat în aprilie 2019 cu finanțare din partea UE și a Fundației Soros-Moldova,

prin care s-au documentat și identificat necesităților persoanelor vulnerabile cât și s-au cartat regiunile Moldovei unde sunt necesare servicii sociale. În noiembrie, Centrul CONTACT a publicat documentul „Studiu privind contractarea socială”, care conține informații utile despre provocările din procesul de contractare socială și legislația care reglementează aceste aspecte.

Mai multe OSC-uri, precum CASMED, Keystone, Eco-Răzeni, Dorința etc., prestează servicii contra plată sau desfășoară activități economice prin intermediul întreprinderilor sociale. În prezent, există peste douăzeci de întreprinderi sociale și un număr tot mai mare de inițiative și programe de sprijin atât a întreprinderilor sociale existente, cât și celor noi. În septembrie 2019, a fost organizată cea de-a cincea ediție a Conferinței Naționale pentru Antreprenoriat Social, care a fost dedicată evaluării impactului întreprinderilor sociale și promovării bunelor practici.

Ca și în anii precedenți, o mare parte din costurile pentru serviciile livrate de către OSC-uri pentru beneficiari continuă să fie acoperite de către diverși donatori externi sau fundații. În plus, există exemple de contractare socială de către stat atât la nivel local, cât și național, prin proceduri de achiziții sau licitații. De exemplu, în anul 2019, Ministerul Sănătății, Muncii și Protecției Sociale a contractat Serviciul liniei telefonice de încredere adresate victimelor violenței, gestionat de Centrul Internațional La Strada prin intermediul procedurii de achiziții publice. Cu toate acestea, au existat și cazuri în care autoritățile au anulat contractele care au fost încheiate cu OSC-urile. În toamna anului 2019, Cancelaria de Stat a anulat trei dintre cele opt contracte care au fost încheiate cu OSC-urile de guvernul precedent și a revizuit bugetele pentru cinci contracte. De exemplu, Centrul de Resurse pentru Drepturile Omului (CReDO) a primit doar aproximativ 60% din suma alocată inițial de 1.2 milioane MDL (aproximativ 68.500 USD). Cancelaria de Stat și-a justificat decizia prin lipsa de transparență a procedurilor de achiziții și de selectare a OSC-urilor.

Contractarea de către autoritățile publice centrale și locale este limitată de diverși factori. În primul rând, conform estimărilor oficiale, mai mult de 80% dintre APL-uri nu sunt viabile din punct de vedere financiar și, prin urmare, au o capacitate limitată de a înființa sau de a procura servicii noi. În același timp, reglementările actuale privind procedurile de achiziții publice și parteneriatele publice-private nu sunt adaptate la domeniul contractării de servicii sociale sau la specificul prestatorilor non-profit. În pofida acestui fapt, OSC-urile depun eforturi pentru prestarea acestor servicii. De exemplu, în anul 2019, CASMED, una dintre cele mai active organizații prestatoare de servicii din nordul Moldovei, a efectuat peste 108.000 de vizite pentru a oferi asistență medicală și socială la domiciliu, deserving peste 2.000 de beneficiari. Casa Națională de Asigurări în Medicină a acoperit integral costurile a 1.252 din aceste vizite, în timp ce restul vizitelor au fost acoperite parțial de APL (aproximativ 30%), pacienții (10%) și diverși donatori locali și internaționali (60%).

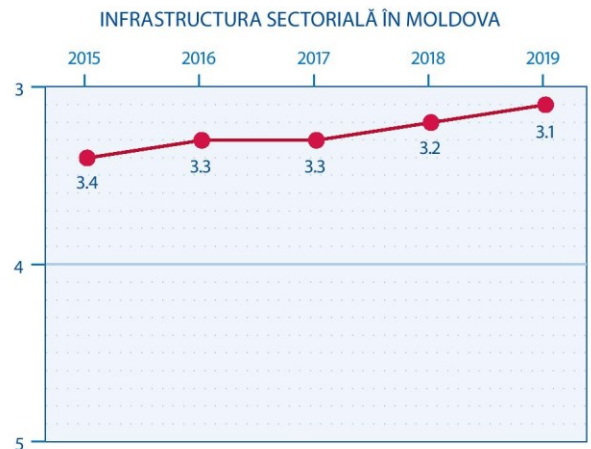
INFRASTRUCTURA SECTORIALĂ: 3.1

Situația infrastructurii sectoriale a înregistrat un ușor progres în 2019 datorită creșterii finanțării externe și, respectiv, a infrastructurii de subgrantare la nivel local.

Atât în Chișinău cât și în regiunile din afara capitalei există organizații care oferă suport instituțional și răspund la necesitățile de bază ale OSC-urilor și ale cetățenilor activi. Printre principalele organizații de suport pot fi enumerate: pentru regiunea de nord - ProCoRe (Pro Cooperare Regională) și CASMED (Centrul de Asistență Socio-Medicală la Domiciliu), CONTACT Cahul în regiunea de sud, și asociațiile "Pro-Europa" și "Pilgrim-Demo" în UTA Găgăuzia.

Organizațiile naționale de suport includ Centrul CONTACT și Centrul de Instruire și Consultanță

Organizațională (CICO). Aceste organizații oferă granturi mici pentru OSC-urilor locale, organizează evenimente și instruirii tematice și oferă suport și consultanță orientate spre consolidarea capacităților, elaborarea de strategii, politici și proceduri, consultanță juridică cu privire la modul de creare sau reorganizare a OSC-urilor etc.

Pe parcursul anului au continuat și programele de suport pentru OSC-urile din anumite domenii specifice.

Asociațiile de producători și fermieri au continuat să beneficieze de suport instituțional și granturi prin intermediul proiectului Agricultură Performantă în Moldova (APM), finanțat de către USAID și implementat de Chemonics International, în timp ce OSC-urile din mass-media au beneficiat de suport instituțional și instruire prin intermediul proiectului "Presa în sprijinul democrației, incluziunii și responsabilității în Moldova" (MEDIA-M) implementat de Internews.

Finanțarea locală și capacitatea de subgrantare continuă să crească. La începutul anului, a fost lansat proiectul „Abilitarea cetățenilor în Republica Moldova”, finanțat de UE și implementat de Agenția de Cooperare Internațională a Germaniei (GIZ). Proiectul de 4,9 milioane EUR urmărește scopul abilitării cetățenilor prin creșterea participării OSC-urilor la procesele de luare a deciziilor la nivel local, regional și național. OSC-urile locale vor acorda subgranturi în cadrul acestui program. De exemplu, CASMED și ProCoRe vor oferi sprijin financiar și tehnic pentru cel puțin douăzeci și cinci de OSC-uri locale din nordul țării pentru idei inovatoare pentru dezvoltarea socio-economică durabilă a comunităților locale în cele patru domenii prioritare: infrastructura sistemului de alimentare cu apă și canalizare, gestionarea deșeurilor, eficiența energetică, mediu și schimbări climatice. Aceași abordare va fi aplicată în centrul și sudul Moldovei. În aprilie 2019, a fost lansat proiectul "Dezvoltarea societății civile la nivel local în Republica Moldova". Proiectul este finanțat de UE și implementat de Fundația Konrad Adenauer (KAS) în parteneriat cu patru OSC-uri naționale. Mai mult de 80% din bugetul de 3,7 milioane EUR al proiectului va fi distribuit sub formă de granturi către OSC-urile cu sediul în afara capitalei pentru proiecte care stimulează implicarea cetățenilor în rezolvarea problemelor comunității.

Peste zece platforme și coaliții locale și naționale, inclusiv Platforma Națională a Forumului Societății Civile din Parteneriatul Estic, Platforma pentru Egalitatea de Gen și Platforma pentru Antreprenoriat Social, au continuat să fie active în anul 2019. În plus, au fost create câteva platforme noi. Peste douăzeci și cinci de OSC-uri au fondat în iulie Platforma pentru Dezvoltarea și Promovarea Filantropiei în Republica Moldova. Platforma are drept scop promovarea și dezvoltarea filantropiei și îmbunătățirea cadrului normativ în domeniu.

OSC-urile au acces la oportunități de instruire în majoritatea domeniilor, însă se atestă o lipsă de instruirii și experți în anumite domenii, cum ar fi managementul financiar, expertiză mediatică etc. În același timp, donatorii nu finanțează, cursuri de instruire în domenii precum limbi străine și cursuri în operarea pe calculator, domenii care încă sunt necesare pentru multe OSC-uri.

Pe parcursul anului au avut loc mai multe evenimente care au contribuit la colaborarea dintre OSC-uri și alte sectoare. În aprilie, Rețeaua Națională LEADER din RM și Fundația Solidarity Fund PL în Moldova au organizat Conferința LEADER UE-Moldova care a reunit aproximativ 500 de reprezentanți ai diferitor instituții și organizații interesate de abordarea LEADER. În plus, în luna aprilie, Rețeaua Națională LEADER, care reunește GAL-urile din Moldova, s-a alăturat Asociației Europene LEADER pentru Dezvoltare Rurală (ELARD), care reunește peste 2.500 GAL-uri din douăzeci și șase de țări. Se preconizează că aceasta va contribui la implementarea metodologiei LEADER în Moldova și va crește cooperarea între agenții economici, APL și OSC la nivel local.

IMAGINE PUBLICĂ: 4.0

Componenta de Imagine publică a OSC-urilor nu s-a schimbat semnificativ în anul 2019.

OSC-urile au fost destul de vizibile în mass-media pe parcursul anului. Modificările legislației cu privire la mass-media și a Codului audiovizualului care impune canalelor mass-media să difuzeze cel puțin opt ore pe zi de produse media autohtone, au determinat crearea unor noi programe și talk show-uri care au avut frecvent reprezentanți ai OSC-urilor în calitate de invitați.

Pe parcursul anului, numărul atacurilor verbale la adresa societății civile a scăzut comparativ cu anul precedent. Cu toate acestea, anumite organizații care s-au opus unor modificări legislative sau inițiative guvernamentale au

devenit ținta atacurilor în timpul anumitor evenimente specifice, cum ar fi alegerile parlamentare și locale.

Încrederea populației în OSC-uri crește. Potrivit Barometrului de Opinie Publică (BOP) al Institutului de Politici Publice din decembrie 2019, 24% din populație și-a exprimat încrederea în ONG-uri, o creștere de 5 puncte procentuale în comparație cu anul 2018. În anul 2019, BOP a introdus un capitol despre societatea civilă care are ca scop îmbunătățirea percepțiilor privind ONG-urile. Conform informațiilor colectate prin intermediul acestor întrebări noi, se constată că cunoștințele cetățenilor despre societatea civilă sunt destul de limitate: mai puțin de 20% dintre persoanele chestionate au cunoștințe bune despre societatea civilă, în timp ce 34,3% nu cunosc ce înseamnă societatea civilă. Doar 12,5% cunosc într-o oarecare măsură despre activitățile diferitelor ONG-uri și doar 11,6% au interacționat cu o organizație non-guvernamentală în ultimii trei ani.

Niciunul dintre cele trei guverne care au fost în exercițiu în anul 2019 nu a demonstrat o deschidere mare față de societatea civilă. Cu excepția încercărilor de revitalizare a CNP (Consiliul Național pentru Participare), nu s-au înregistrat alte progrese vizibile în relația dintre guvern și societatea civilă. Mediul și organizațiile de business însă, văd tot mai mult OSC-urile drept platforme care le pot soluționa problemele cu care se confruntă și drept o resursă utilă pentru dezvoltarea business-urilor proprii. Pe parcursul anului 2019, au fost înregistrate câteva noi structuri asociative de business precum Asociația Exportatorilor de Produse Apicole din Moldova. Reprezentanții OSC-urilor și ai mediului de afaceri s-au reunit în cadrul Atelierului despre Responsabilitate Socială Corporativă cu impact, care a fost organizat în luna noiembrie de Misiunea Socială "Diaconia" și care a avut drept scop împărtășirea experienței de responsabilitate social corporativă precum și promovarea acestui fenomen.

OSC-urile își promovează din ce în ce mai mult activitățile și imaginea pe rețelele de socializare, Facebook fiind cea mai utilizată platformă. Totodată, în anul 2019, au fost adoptate modificări la legislația fiscală ce ține de regimul de impozitare a serviciilor pentru promovarea pe rețelele de socializare străine, precum Facebook și Google și impunerea acestora să se înregistreze în Moldova și să plătească impozite. Se preconizează că aceste platforme vor crește prețurile pentru serviciile oferite organizațiilor din Moldova, ceea ce ar putea reduce din bugetul OSC-urilor pentru promovarea online. De asemenea, OSC-urile își promovează activitatea și în cadrul unor evenimente

publice. În anul 2019, Forumul Mass-Media a reunit reprezentanți ai organizațiilor de media cât și a societății civile. În anul 2019, TV8 a lansat o platformă online pentru încurajarea, promovarea și susținerea inițiativelor organizațiilor și cetățenilor activi.

Majoritatea organizațiilor în continuare nu înțeleg necesitatea și relevanța de a implementa și respecta standarde și norme de etică în OSC-urile lor. Majoritatea OSC-urilor nu publică rapoarte anuale privind situația lor financiară, întrucât acest lucru este cerut legal numai în cazul OSC-urilor cu statut de utilitate publică. Preponderent, doar organizațiile mari publică rapoartele financiare și rapoartele de activitate pentru că acestea au un nivel de dezvoltare mai înalt cât și datorită cerinței donatorilor.

Avertisment: *Opiniile expuse aici aparțin membrilor panelului de discuții și a echipei de cercetare și nu reflectă neapărat opiniile USAID sau FHI 360.*